

**VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE
PSY103**

PREZENČNÍ STUDIUM

Fakulta sociálních studií MU
2016

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE I

Základní charakteristika:

Kurz je první částí výuky vývojové psychologie (dále jen VP). Jeho úvod je věnován základním teoretickým a metodologickým otázkám, dále pak výkladu vývojových období od těhotenství po předškolní věk, v jehož rámci budou dále prezentovány jak základní teoretické koncepce, metodologické možnosti zkoumání, tak nové výsledky empirických výzkumů vztahující se ke konkrétnímu vývojovému období.

Cílem kurzu je:

- osvojit si nejen základní pojmy a poznatky VP, ale především porozumět zákonitostem a charakteristikám jednotlivých vývojových období v kontextu rozdílných vývojových teorií;
- pochopit variabilitu, unikátnost, typičnost a všeobecné trendy ve vývoji;
- seznámit se s metodami zkoumání intraindividuálních změn a interindividuálních rozdílů v psychickém vývoji;
- osvojit si základní zákonitosti a charakteristiky typické pro jednotlivá období vývoje od prenatalního období do předškolního věku;
- naučit se interpretovat jednotlivé projevy chování, prožívání apod. v rámci tzv. normativního vývoje a naučit se využívat jednotlivé teoretické přístupy k jejich explanaci.

Kurz předpokládá:

- obeznamenost se základními poznatky z biologie a antropologie člověka, syntézu s poznatky z dalších aktuálně studovaných psychologických disciplín, především z obecné psychologie a sociální psychologie, ale též statistiky;
- dovednosti z oblasti práce s odbornými zdroji (včetně elektronických databází);
- znalost manuálu APA6th.

Určeno:

bakalářské studium psychologie (prezenční), 1. rok studia.

Přednášející a garant:

doc. Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D.

e-mail: lacinova@fss.muni.cz

tel. 549495188; kancelář č. 244, IVDMR a katedra psychologie FSS MU

konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Přednášející:

Mgr. Zuzana Masopustová, Ph.D.

e-mail: 52209@mail.muni.cz

konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Vedení seminářů, konzultace seminárních prací:

Mgr. Petra Daňsová

363837@mail.muni.cz

Mgr. Veronika Hanáčková

e-mail: 361844@mail.muni.cz

Mgr. Eliška Horská

e-mail: 309855@mail.muni.cz

Mgr. Kristina Kicková

e-mail: 416519@mail.muni.cz

Mgr. Iva Korábová

e-mail: ivkaza@gmail.com

Mgr. Martina Kotková

e-mail: 219822@mail.muni.cz

Mgr. Kristina Kotrčová

e-mail: 420073@mail.muni.cz

Mgr. Lenka Pivodová

e-mail: lenka.sevcikova@mail.muni.cz

Mgr. Barbora Syptáková
syptakova@mail.muni.cz
Tomotaka Umemura, Ph.D.
e-mail: umetomotaka@gmail.com

Konzultace

Konzultace:

Téma a jakékoli otázky ohledně zpracovávání seminární práce, popř. jakoukoli jinou otázku z vývojové psychologie, můžete konzultovat s kterýmkoli z výše uvedených vyučujících.

Co nelze konzultovat a o čem nelze diskutovat (neboť konzultace a výuce věnované čas vyučujících jsou určeny především pro řešení odborných problémů):

- pokyny obsažené v sylabu – tzn. jakákoli pravidla, požadavky, termíny, atd.;
- hodnocení seminárních prací - **dodržení všech základních pokynů pro psaní seminární práce (obsah, rozsah, forma, literatura) přibližně odpovídá minimálnímu počtu bodů za seminární práci nutných k zápočtu.** Sporné seminární práce jsou vždy před udělením bodů konzultovány týmem PSY103, ohrazování se proti dle subjektivního dojmu nízkému počtu bodů je proto bezpředmětné.

Výše zmíněné problémy nebudou nikým z vyučujících konzultovány a i e-maily s dotazy na ně mohou zůstat bez odpovědi.

Obsahové a časové rozvržení kurzu

Přednášky se konají v úterý (liché týdny) 1x za 14 dní v **posluchárně 21** od 13:30 – 15:00

Semináře dělené na skupiny **A, B, C** se konají:

Seminární **skupina A** v úterý (liché týdny) od 15:15 – 16:45 v **učebně 32**

Seminární **skupina B** v úterý (sudé týdny) od 15:15 – 16:45 v **učebně 32**

Seminární **skupina C** v úterý (sudé týdny) od 17:00 – 18:30 v **učebně 23**

Semináře je možné si nahradit v rámci jiných než zaregistrovaných skupin jen ve výjimečných případech (návštěva lékaře apod.) a po předchozí domluvě s vyučujícím.

Registrace do seminárních skupin v IS probíhá do **28. 2. 2016**.

Jakékoli výjimky (individuální studijní plán, uznání předmětu apod.) je nutné řešit s garantkou kurzu na počátku semestru, **nejpozději do 10. 3. 2016**. Další výjimky v průběhu semestru lze udělovat pouze **v odůvodněných případech na základě oficiální omluvenky v IS**.

Organizace a ukončení kurzu

Termíny a podmínky uvedené v tomto dokumentu (tedy v sylabu kurzu) jsou pro studenty PSY103 závazné. Na jakoukoli případnou změnu či doplnění sylabu budou studenti upozorněni e-mailem. Doporučujeme proto, aby studenti pravidelně četli svou e-mailovou poštu v IS. Kurz je ukončen zápočtem a zkouškou – více viz Požadavky pro získání zápočtu; Zkouška; Hodnocení.

Harmonogram

Datum	P-přednáška S-seminář	Vyučující	Téma:
1. 3.	P1	Lacinová	Úvod do studia VP a vývojových teorií
1. 3.	S1A	Pivodová	Praktikum – úvod do psaní odborných textů, zdroje, citační normy
8. 3.	S1B, C		
15. 3.	P2	Lacinová	Metody vývojové psychologie/jak zkoumat lidský vývoj
15. 3.	S2A	tým doktorandek	Vývojově-psychologický problém, výzkumný design
22. 3.	S2B, C		
29. 3.	P3	Masopustová	Rané dětství I. – prenatální období, novorozenec, kojeneček/dědičnost vs. prostředí, epigenetika
29. 3.	S3A	Korábová	Porod, novorozenec období/novorozenec

5. 4.	S3B, C		reflexy
12. 4.	P4	Lacinová	Rané dětství II. – první rok a půl života/theorie citové vazby
12. 4.	S4A	Umemura	Měření citové vazby v raném dětství: Strange Situation Test
19. 4.	S4B, C		
26. 4.	P5	Masopustová	Rané dětství III. – batole/emoční regulace, teorie psychosexuálního vývoje
26. 4.	S5A	Masopustová	Batolecí období; aplikace VP ve výchovném poradenství
3. 5.	S5B, C		
10. 5.	P6	Lacinová	Rané dětství IV. – předškolák/psychická deprivace, separační úzkost
10. 5.	S6A	Hanáčková, Kicková	Předškolní období; teorie mysli, sociální učení
17. 5.	S6B,C		
10. 3. 2016			Ukončení udělování výjimek, uznávání předmětu, domluvy individuálního studijního plánu
10. 4. 2016			První odevzdání seminární práce
17. 4. 2016			Zpětné vazby na seminární práci v IS
15. 5. 2016			Odevzdání revidované seminární práce

Tematické okruhy - přednášky

Sledujte průběžně studijní materiály v IS, kam bude během semestru umístována další studijní literatura.

Studijní materiály v IS jsou nedílnou součástí povinné literatury kurzu PSY 103.

P1 Úvod do studia VP a vývojových teorií

1. 3. 2016

Přednášející: L. Lacinová

Postavení vývojové psychologie v systému psychologických nauk. Předmět vývojové psychologie. Tematické okruhy vývojové psychologie. Fylogeneze, antropogeneze, ontogeneze, aktuální geneze, vývojová změna, vývoj, vývojové stadium, vývojové krize, hlavní vývojové procesy, činitelé duševního vývoje. Přehled hlavních vývojových teorií.

Vágnerová, M. (2005). Teorie psychického vývoje. In *Vývojová psychologie I.* (36 – 55), Praha: Karolinum.

Arnett, J. J. (2014). Theories of human development. In *Human Development: A Cultural Approach* (29 – 37), Pearson New International Edition. Pearson.

Hunt, M. (2000). *Dějiny psychologie*. Praha: Portál. - prostudujte str. 335 – 371

Newman, B. M., & Newman, P. R. (1999). *Development Through Life: A Psychosocial Approach*. 7th Edition. Belmont: Wadsworth Publishing Company. - prostudujte s. 31 – 89

K původním pramenům:

Baltes, P. B. (1986). Theoretical positions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology*, 23, 611- 626.

Erikson, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.

Piaget, J., & Inhelderová, B. (1997). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál.

Vygotskij, L. S. (1976). *Vývoj vyšších psychických funkcí*. Praha: SPN.

P2 – Metody vývojové psychologie/jak zkoumat lidský vývoj

15. 3. 2016

Přednášející: L. Lacinová

Metodologické možnosti a meze výzkumů ve vývojové psychologii. Klasifikace metodologických přístupů: prospektivní (longitudinální, transverzální) a retrospektivní přístup. Základní metodologické nástroje ve vývojové psychologii: pozorování, experiment, rozhovor, dotazník, analýza činnosti. Efekt kohorty, mezikulturní srovnání. Etika ve výzkumu.

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. - prostudujte str. 11 – 18 (7 stran)

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte str. 11 – 12, 21, 30 – 35, 56 – 61 (13 stran)

Arnett, J. J. (2014). How we study human development. In *Human Development: A Cultural Approach* (38 – 49), Pearson New International Edition. Pearson.

Newman, B. M., & Newman, P. R. (1999). *Development Through Life: A Psychosocial Approach*. 7th Edition. Belmont: Wadsworth Publishing Company. - prostudujte s. 1 – 29 (28 stran)

Miller, S. A. (2007). *Developmental Research Methods*. London: SAGE Publications. – prostudujte s- 10 – 58 (48 stran).

P3 – Rané dětství I. – prenatální období, novorozenec, kojeneček/dědičnost vs. prostředí, epigenetika

29. 3. 2016

Přednášející: Z. Masopustová

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 63-118.

Hurley, D. (2013). Grandma's Experiences Leave a Mark on Your Genes. Dostupné na: <http://bit.ly/14uVXhD>

Arnett, J. J. (2014). *Human Development: A Cultural Approach*. Pearson New International Edition. Pearson.

P4 – Rané dětství II. – první rok a půl života/teorie citové vazby

12. 4. 2016

Přednášející: L. Lacinová

Teorie citové vazby (*attachment*), základní principy a teze. Fáze formování rané citové vazby, typy citové vazby dle Ainsworthové. Citová vazba v blízkých vztazích v průběhu života.

Kulíšek, P. (2000). Problémy teorie raného citového přilnutí (*attachment*). *Československá psychologie*, 44, 404-423.

K původním pramenům:

Bowlby, J. (2010). *Vazba. Teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2012). *Odloučení. Kritické období raného vztahu mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2013). *Ztráta. Smutek a deprese*. Praha: Portál.

P5 – Rané dětství III. – batole/emoční regulace, teorie psychosexuálního vývoje

Přednášející: Z. Masopustová

26. 4. 2016

Vágnerová, M. (2005). Batolecí věk. In *Vývojová psychologie I*. (118 – 173), Praha: Karolinum.

Arnett, J. J. (2014). Toddlerhood. In *Human Development: A Cultural Approach* (193 – 249), Pearson New International Edition. Pearson.

P6 – Rané dětství IV. - předškolní věk/separační úzkost, psychická deprivace

Přednášející: L. Lacinová

10. 5. 2016

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 173-229.

Arnett, J. J. (2014). Early Childhood. In *Human Development: A Cultural Approach* (250 – 298), Pearson New International Edition. Pearson.

Studenti se na každý seminář připravují **dle pokynů vyučujícího**, který seminář vede (pokyny studenti obdrží e-mailem nejpozději 7 dní před svým seminářem), a též **nastudováním povinné literatury k danému tématu**. Pokud nebudou pokyny zaslány, připravují se studenti pouze dle pokynů uvedených v sylabu. Studijní texty ve Studijních materiálech IS jsou obvykle články, prezentace z výuky či další materiály, které vyučující daného semináře považuje za základní zdroje k pochopení vyučovaného tématu. Studijní materiály v IS jsou doplňovány průběžně během celého semestru.

Povinnou literaturu k příslušnému tématu je nutné prostudovat **před seminářem** (v případě studijních materiálů v IS se toto pravidlo samozřejmě týká jen materiálů, které byly v IS před seminářem zveřejněny). Témata probíraná na seminářích jsou nedílnou součástí zkoušky, průběžným studiem si tedy i usnadníte přípravu na závěrečný písemný test.

S1 (A, B, C) – Praktikum – úvod do psaní odborných textů, zdroje, citační normy (Kotková, Pivodová)

citační standardy APA – dokument ve Studijních materiálech

http://www.lib.sfu.ca/researchhelp/writing/citing_guides/apa.htm

<http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>

S2 (A, B, C) – Výzkumný design, vývojově psychologický problém (tým doktorandek)

S3 (A, B, C) – Prenatální, novorozenecké a kojenecké období (Korábová)

Porod, novorozenecké období/novorozenecké reflexy

S4 (A, B, C) – The measurement of attachment in infancy (Umemura)

Solomon, J., & George, C. (2008). The measurement of attachment security and related constructs in infancy and early childhood. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 383 - 416). New York: Guilford Press.

S5 (A, B, C) – Batolecí období - aplikace VP ve výchovném poradenství (Masopustová)

Zvládání negativních emocí – rodičovská perspektiva, postoje ke vzdoru a negativismu

S6 (A, B, C) – Předškolní věk/teorie mysli, sociální učení (Hanáčková, Kicková)

Seminární práce

Téma seminární práce:

Rodinné prostředí jako jeden z faktorů vývoje osobnosti: Od početí po vstup do školy (v rámci tohoto tématu si vymezte vlastní užší podtéma).

Hlavní téma seminární práce je formulováno obecně, očekává se proto, že si pro účely své práce téma zúžíte na specifický problém. **Název tématu i název vámi zvoleného podtématu jsou nedílnou součástí seminární práce.**

Příklad:

Téma: Rodinné prostředí jako jeden z faktorů vývoje osobnosti: Od početí po vstup do školy

Název práce: Souvislosti vnímání rodičovského konfliktu se sebehodnocením dítěte předškolního věku.

Způsob zpracování, práce s odbornými zdroji:

Předpokládá se, že student vystaví (= zdroje jsou využity jako nosný podklad textu, nikoliv použity jako samoučelná citace) svou práci na **nejméně 5 odborných zdrojích z oblasti vývojové psychologie, přičemž využije kromě monografií především empirické studie uveřejněné v odborných recenzovaných/impaktovaných časopisech** (český – např. Československá psychologie, Psychológia a patopsychológia dieťaťa – a zahraniční – např.

Developmental Psychology, Child Development aj.– využívejte fulltextových databází MU). **Za využití empirické studie není považován případ, kdy se student v seminární práci odkazuje pouze na „nevýsledkovou“ část textu (typicky úvodní přehled dosavadních poznatků a východisek, diskuzi).**

Jako odborný zdroj nebude uznávána učebnice – odkazování se na učebnice v seminární práci bude bodově sankcionováno.

Student se může v odůvodněných případech v textu odkazovat i na odborné zdroje z jiných vědeckých disciplín (fyziologie, neurologie, apod.) či na psychologické popularizační knihy, ale s vědomím toho, že při hodnocení práce mu nebudou za tyto zdroje započítávány body za použitou literaturu.

Odevzdání seminární práce:

Seminární práce bude během semestru odevzdávána **dvakrát**. Obě dvě odevzdání jsou podmínkou k udělení zápočtu, není možné odevzdat práci pouze jednou. Práce se odevzdává ve formátu .doc do složky Seminární práce v odevzdávací PSY 103 (podložky Seminární práce pro první odevzdání, Seminární práce – revize pro druhé odevzdání).

Za odevzdání seminární práce se nepovažuje odevzdání prázdného dokumentu či zjevně poškozeného, nesmyslného či nesprávného dokumentu, ani dokumentu v jiném než zadaném rozsahu či formátu. Zkontrolujte si proto, jaký dokument jste do odevzdávací složky vložili a zda ho lze bezproblémově otevřít pomocí programu Word.

Proces a termíny odevzdávání

Seminární práci je nutné odevzdat **10. 4. 2016** (práce odevzdané po tomto datu nebudou přijaty). Tým vyučujících kurzu zpracuje pro každého studenta podrobný komentář a zpětnou vazbu s doporučeními pro revizi odevzdaného textu do **17. 4. 2016**. **Tyto komentáře a zpětná vazba budou vypracovány pouze na práce, které budou splňovat základní požadavky na zpracování textu (rozsah, počet zdrojů, struktura). Na práce zjevně nedokončené a neúplně poskytovány nebudou a tato skutečnost se odrazí i v závěrečném bodovém hodnocení.** Studenti na základě doporučení text přepracují. Komentáře a slovní hodnocení má sloužit k tomu, aby student/ka pochopil/a, v čem má v psaní odborného textu rezervy a z čeho se může při psaní dalšího textu poučit. Schopnost přijmout zpětnou vazbu a poučit se z ní patří k základním dovednostem budoucího psychologa.

Je doporučeno využít možnosti osobních konzultací s autory této zpětné vazby k případnému vyjasnění poznámek a jejich efektivnímu zpracování do výsledné podoby seminární práce. Součástí závěrečného hodnocení bude také posouzení toho, jak byl text na základě připomínek přepracován.

Revidovanou seminární práci je nutné odevzdat nejpozději **15. 5. 2016**.

Rozsah:

Rozsah seminární práce je **nejméně 9 000 znaků s mezerami** (5 normostran) a **maximálně 10 800 znaků s mezerami** (6 normostran). Do rozsahu se nezapočítává titulní strana práce a seznam literatury.

Forma:

Nutností je důsledné odkazování se na zdroje dle citačních standardů APA6th a dodržování **zásad psaní odborného textu** (viz seminární praktikum S1). **Seminární práce do vývojové psychologie má být odborným textem, který má podobu tzv. Introduction (přehledu poznatků o dané problematice s formulací vlastní výzkumné otázky či hypotézy v odborných článcích dodržujících strukturu IMRaD).** Více viz manuál APA6th (knihovna FSS MU) a také v dokumentu uloženém ve Studijních materiálech „Jak napsat Introduction“.

Co je smyslem seminární práce a co je též součástí jejího hodnocení?

V seminární práci prokazujete, že jste schopni si v rámci zvoleného tématu najít dostatečně zúžené podtéma a náležitě ho zpracovat. Svou seminární práci dále prokazujete, že jste schopni dohledat si ke zvolenému tématu relevantní odborné zdroje a dovedete s odbornými zdroji dobře pracovat - tzn. spojovat závěry jednotlivých studií do nových souvislostí, vyvozovat na jejich základě vlastní výzkumné otázky, hypotézy apod. Rovněž prokazujete, že jste schopni kritického psychologického myšlení. Odbornými zdroji jsou monografie a články z odborných periodik (dostupné

např. v knihovně FSS či v elektronické podobě prostřednictvím fulltextových databází) apod., **nikoliv učebnice** (např. učebnice autorů – Čačka; Vágnerová; Langmeier, Krejčířová; Nakonečný; Atkinsonová; Plháková apod.) a **slovníky pro laickou veřejnost** (např. Hartl, Hartlová). Práci prokazujete znalost a dovednost citačních standardů APA.

viz: dokument ve Studijních materiálech

http://www.lib.sfu.ca/researchhelp/writing/citing_guides/apa.htm

<http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>

Hodnocení seminární práce:

Bodově se hodnotí míra vyhovění výše uvedeným kritériím, dodržení základních pokynů k psaní seminární práce (viz seminární praktikum S1) a schopnost poučit se a profitovat z poskytnutých komentářů a zpětné vazby.

Upozornění:

Seminární práce vypracovávejte samostatně s použitím relevantní literatury. Dbejte na důsledné odkazování se na zdroje a dodržování citačních pravidel.

Práce jiných autorů vydávané za vlastní jsou považovány za plagiát. Za plagiát je považována i seminární práce, v níž bez odkazu na zdroj prezentujete myšlenky jiného autora (a to i v případě, že věty nejsou kopírovány doslovně).

Výše uvedené počiny jsou automaticky postupovány k řešení disciplinární komisi.

Požadavky pro získání zápočtu

Zápočet je udělován za aktivní účast na seminářích (viz níže) a získání alespoň minimálního počtu bodů za seminární práci.

za aktivní účast na seminářích se považuje:

- účast na seminářích ve své seminární skupině (povolena je maximálně jedna absence)
- aktivní příprava na seminář (viz Tematické okruhy – semináře; příprava na semináře)
- aktivní plnění zadaných úkolů v průběhu semináře

seminární práce:

- odevzdání seminární práce v řádných termínech (viz Seminární práce)
- splnění požadavků na seminární práci (viz Seminární práce)
- získání alespoň minimálního počtu bodů (viz Seminární práce; viz Hodnocení)

Zkouška

Zkoušky je možné se zúčastnit pouze po splnění všech podmínek nutných k získání zápočtu. Zkouška probíhá formou písemného testu.

Hodnocení

	maximum bodů	minimum bodů
Seminární práce kritéria pro hodnocení: <ul style="list-style-type: none">• odborné zpracování tématu (výběr a specifikace tématu, schopnost identifikace klíčových myšlenek a poznatků, kvalita práce s odbornými zdroji, formulace vlastní výzkumné otázky na základě přehledu předchozích výsledků) 25 b.• struktura, forma (citace) 10 b.• literatura (výběr relevantní odborné literatury) 15 b.	50	17

závěrečný písemný test	50	33
-------------------------------	----	----

Celkové hodnocení:

90 – 100	A – vysoce nadstandardní výkon; student(ka) perfektně zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a) vysoce nadprůměrné znalosti a dovednosti ve všech oblastech PSY103
80 – 89	B – nadprůměrný výkon; student(ka) zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a), že je schopen/schopna v některých oblastech v rámci PSY103 <u>podávat výborné výkony</u>
70 – 79	C – adekvátní splnění podmínek kurzu; prokázání zcela přijatelné úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY103
60 – 69	D – mírně podprůměrné vyhovění požadavkům kurzu, student(ka) má v některých znalostech a dovednostech v rámci oblastí PSY103 více „slabých míst“, kterým by se ještě měl(a) věnovat
50 – 59	E – splnění požadavků kurzu na nejnižší přijatelné úrovni; student(ka) by se měl(a) snažit své znalosti a dovednosti v rámci oblastí PSY103 značně zlepšit a rozšířit
49 či nesplnění minimálního počtu bodů v jednotlivých požadavcích (sem. práce; písemný test; více než 1 absence)	F – nevyhovění podmínkám kurzu, prokázání nepřijatelně nízké úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY103

UPOZORNĚNÍ – výsledné známky mohou být v PSY103 zadávány do IS až na konci zkuškového období hromadně (body z testů a seminárních úkolů jsou zadávány ihned po vyhodnocení).